

MISJONSKIRKER BLIR SELVSTENDIGE

AV PASTOR FREDRIK WISLØFF

Å ta problemet om misjonskirkenes selvstendigjørelse opp i sin bredde, vil selvfølgelig ikke være mulig i en artikkel som denne. Og til noe sådant er da heller ikke jeg mannen. Grunnen til at jeg er blitt bedt om å skrive om dette emnet, er at jeg nylig er kommet hjem fra en reise i Afrika og på Madagaskar, og man har så ønsket å få del i noe av det jeg der har sett når det gjelder dette spørsmål.

Dette med at misjonskirkene gjøres selvstendige har nettopp nå en dobbelt aktualitet. Dels er det så at det i den siste krigen er skjedd betydningsfulle ting på dette området. Og dels er verdenssituasjonen så broket at man med en viss bekymring må se på misjonens framtid. Stillingen kan jo temmelig snart bli den at misjonskirkene må overlates til seg selv. Og hvordan vil da det hele gå?

I virkeligheten er jo dette med misjonskirkenes selvstendigjørelse *målet* for alt misjonsarbeid. Misjonærene arbeider faktisk på å overflødiggjøre seg selv. Når de ikke lenger trengs på feltet, er målet nådd. Og dette mål må man utvilsomt nå mer enn noen gang ha for øyet.

Selve problemet om misjonskirkenes selvstendigjørelse kan selvsagt *ikke sees isolert*. Det må sees i samband med folkets sosiale stilling i det hele. Skal de innfødte selv styre sin kirke, kreves det en viss grad av modenhet ikke bare åndelig, men også sosialt og intellektuelt. Det er ikke nok at et tilstrekkelig antall hedninger blir døpt. Kirken må få folk med lederevne, forstandige menn som kjenner sin tid, og som vet å ta et klokt og selvstendig standpunkt til de spørsmål som kommer opp. Og dertil kreves en viss horisont, en oppøving av tanken og dømmeevnen.

Men her står vi i Afrika overfor den vanske at negrene av naturen er meget lite selvstendige. De er lett påvirkelige og lite krittiske. De er reseptive, men ikke produktive. De har ytterst lite av skapende evne. Unntagelser kan nok nevnes, men selv de er det få av. Negrene er som barn; de er glade, bekymringsløse og tilfredse. Det er liten framdrift å spore. Og den slags mennesker har ikke meget av lederevne.

Med gasserne er det nok noe bedre. De er egentlig asiater, ikke afrikanere. Men også blant dem finner vi nok noe av de samme karaktertrekk.

Så meget gledeligere er det å se hva det har skjedd både i Afrika og på Madagaskar nå de siste årene.

Jeg nevner først ganske kort stillingen i *Britisk Øst-Afrika* og da spesielt *Tanganyika*. Her har de tyske misjonsselskaper hatt et stort arbeid helt fra slutten av forrige århundre. I verdenskrigen 1914—18 ble de tyske misjonærene utvist og arbeidet overtatt av skottene. Men i 1925 fikk tyskerne vende tilbake til sine gamle felter. Så kom den siste krigen og atter ble alle misjonærene forvist. Det viste seg at flere av dem hadde vært ivrige nazister. Med et eneste slag mistet således disse menigheter alle sine misjonærer. Det hele kom uforberedt og det 60 år gamle arbeid sto i fare for helt å bryte sammen.

Da kom amerikanerne og svenskene disse felter til hjelp. En liten flokk misjonærer dro dit ut. Men for disse få å overkomme de store feltene var umulig. Derfor var en omlegging av arbeidet nødvendig. Og så ble det faktisk organisert en selvstendig afrikansk-luthersk kirke. De innfødte overtok selv arbeidet. De forpliktet seg til å overta det økonomiske ansvar og utføre praktisk talt alt kirkelig arbeid. I dag er det de innfødte selv som preker, døver, utdeler nattverden, vier, underviser o. a. Misjonærene holder seg i bakgrunnen og tilser at arbeidet blir ordentlig gjort. I 1939 var det 172 misjonærer. I 1945 bare 28. Inntil 90 % er disse menigheter i dag selvunderholdende og selvstyrende. Og det trass i at de kristne på disse felter nok langt fra har nådd den modenhet, — menneskelig og kristelig — som t. eks. på Madagaskar. Negrenes mangel på selvstendighet og utholdenhet må nok her tas med i betraktning. De må settes i gang og holdes i gang. Og misjonærenes stadige til-

syn, oppmuntring og tukt er nok derfor nødvendig. Men ser man på utviklingen får man p. d. a. s. et vitnesbyrd om kristendommens evne til å løfte et folk og styrke den enkeltes karakter. De innfødte kristne er ved denne omlegging vakt til ansvarskjensle og blitt ganske annerledes aktivisert enn tidligere. Etter at kirken ble gjort selvstendig har den opplevd en helt uanet sterk vekst. De døptes tall er på disse 6—7 årene steget med 70—80 %. Store skarer kommer og melder seg til dåpsundervisning. Og alt i alt må man si at det slag som syntes å skulle legge hele arbeidet i grus, er vendt til en uanet velsignelse og vekst for kirken i Øst-Afrika.

Men så til *Madagaskar*. Her har jo Det norske misjonsselskap drevet arbeid i over 80 år, og spørsmålet om kirkens selvstendig-gjørelse har derfor for oss norske en særlig interesse.

Og da vil jeg allerede straks si at noe av det som gledet meg mest under mitt besøk på Madagaskar, var å se hvor langt man var kommet på dette området. Jeg innrømmer at jeg reiste dit ut med det spørsmål i sinnet: Kan man ikke nå etter 80 års virke slippe de gassiske kristne mere til og la kirken bli mer selvstendig? Men jeg ønsker å presisere at jeg ble gledelig overrasket. Det som vi har sett fram imot og lengtet etter, er virkelig skjedd. Vi kan i dag tale om en selvstendig gassisk luthersk kirke. De norske misjonærens ledelse av kirken er bare delvis. De kristne gassere har fått en utstrakt del av ledelsen. Og det gledelige er at det ikke på noen måte er noen drakamp mellom misjonærene og de gassiske prestene om makten. Samarbeidet er snarere mønstergyldig. Gasserne ønsker ikke misjonærene bort; de forstår at de ikke kan greie seg dem foruten. Og misjonærene på sin side holder ikke krampaktig på ledelsen. De søker tvertom å slippe gasserne til så langt de finner det forsvarlig og rett.

Krigsårene har også på Madagaskar skyndet fram utviklingen. Gasserne ble da selv nødt til å ta over de økonomiske forpliktelser. Og de gjorde det villig og ansvarsbevisst. I dag lønner gasserne selv sine prester og lærere. De bekoster nybygg av kirker og skoler. Og dessuten betaler de inn til en felleskasse som kommer dem til gode som er dårligere stillet åndelig og materielt. Og dette gjelder ikke bare Innlandet hvor kirken står sterkest, men også kystene hvor arbeidet er av nyere dato, hvor folket er fattigere og hvor menig-

hetene enda ikke har nådd den samme grad av modenhet som inne i landet. Det er simpelthen beundringsverdig hva disse menigheter ofrer. Etter gassiske forhold er det ikke små summer som skal til hvert år. Men de gir og arbeider. Enkelte har fryktet for at det nå etter krigen vil komme et tilbakeslag, og et sådant kan man jo heller ikke i kommende dager utelukke. Men hittil er det i alle fall ikke kommet.

Og samtidig med at de bærer sine egne utgifter har de, som nevnt, fått del i kirkens ledelse. Menighetene sender representanter til den årlige konferens, hvor de forskjellige spørsmål vedrørende kirkens drift avgjøres. Og her har de stemmerett på like fot med misjonærene.

Når det gjelder den gassiske kirkes selvstendigjørelse vil jeg nevne 4 faktorer som så langt jeg forstår gjør at stillingen ligger så gunstig an som den gjør:

Først: Misjonsarbeidet på Madagaskar har lagt stor vekt på *skolearbeidet*. Man kan vel til en viss grad kalle det en skolemisjon. Misjonen har faktisk utført meget av det arbeidet som egentlig påligger den franske stat. Store summer er ofret på skolene der ute. Og dette er det nå man høster fruktene av. Det folk som misjonen er kommet i kontakt med, er høynet også sosialt. Fra barn av har de fått profane kunnskaper og kristendoms kunnskap, — et grunnlag å leve på. I misjonens barneskoler på Madagaskar legges grunnlaget for den framtidige gassisk lutherske kirke. Og det solide arbeid som her er gjort, er det nå man bygger videre på.

Dette gjelder i særdeleshet Innlandet, som forresten er det største feltet. Men dette kommer indirekte også kystene til gode. Og også der har man et godt skolevesen, om enn ikke så utbygd.

Av særlig interesse for kirken som helhet er *presteseminaret*. Med tanke på selvstendigjørelsen er, så langt jeg kan se, lærerstillingene ved presteskolen de betydeligste i hele misjonsarbeidet. Det er nøkkelstillingene. Her trenges ikke bare kunnskapsrike menn, men også sterke personligheter, — Lars Dahle-typer — som kan prege og danne de vordende prester.

I en samtale jeg hadde med den gassiske presten *Rabeoni* som nå i april fyller 85 år, kom vi inn på dette med kirkens åndelige modning. Rabeoni mente at dette har gått for langsomt. Jeg spurte

ham hva han mente kunne skynde fram denne modning, og han svarte: «En høynelse av presteutdannelsen.» Jeg tror disse Rabeonis ord er vel verd å merke seg. I alle fall falt de helt i tråd med det jeg selv hadde gått og tenkt på.

Men hvordan det enn er, mener jeg at det dyktig oppbygde skolevesen der ute i høy grad har beredt grunnen for en selvstendig gassisk kirke.

Det annet aktivum jeg vil nevne er at den gassiske kirken er *konfesjonell*. Aller mest for en misjonskirke er dette av uvurderlig betydning. Den kirkelige lære er klar. Så langt jeg forstår, vil en inkonfesjonell, iendependentisk kirke i det lange løp — særlig på misjonsmarkene — ikke kunne være sterk. Folk må vite hva kirken lærer i de forskjellige trosspørsmål. Og dette må være fast utformet i lærebøkene. Skulle så den dag komme da misjonærene av en eller annen grunn må trekkes tilbake, står man i lærespørsmål ikke famlende, men vet hva man tror og lærer og bygger videre på dette. Den gassisk lutherske kirke har en klar bekjennelse, og det mener jeg er en av dens sterke sider.

Og så det tredje: Den gassiske kirken er *lavkirkelig*. Våre misjonærer der ute har aldri havnet i stiv kirkelighet. De har levd i altfor intim kontakt med menneskene og hverdagen til det. På Madagaskar møter vi ikke et presteskap som står høyt opphøyet over folket og en menighet som lever sitt liv passivt under kleresiets formynderskap. Der er et friskt og aktivt menighetsliv. Kirkehuset står åpent ikke bare for de regulære gudstjenester, men også for friere samvær hvor det lege folk tar del med vitnesbyrd og bønn. Der er faktisk ingen kløft mellom prestene og de lege lemmer. Gudstjenester og møter er like godt besøkt og menigheten tar del like helhjertet i det ene som i det andre.

Dette at menighetene selv — ikke bare prestene — i så sterk grad er aktivisert, og det både kvinner og menn, har naturnødvendig bidratt til kirkens modning og forberedt jordbunnen for den selvstendigjørelse som nå foregår.

Og så til sist enda et moment som i denne forbindelse utvilsomt er av stor betydning: Det kristenliv som leves på Madagaskar, er *gassisk preget*. For en utenforstående kan dette synes nokså selvsagt, men er det dog ingenlunde. Kristendommen er jo brakt dem av

europere. Om dens budskap er universelt, må det dog iføres en viss drakt. Både forkynnelsen og menighetslivet må ha visse former. Og denne drakt, disse former har lett for å bli europeiske. Og i så fall vil selve kristendommen føles som en fremmed plante i den gassiske jord. Ved en nasjonal reising i folket vil så de innfødte lett gjøre front mot dette fremmede vesen og se med uvilje på selve kirken.

På Madagaskar er man imidlertid så lykkelig at kristenlivet i ganske sterk grad har fått et nasjonalt gassisk preg. Og dette skyldes særlig de vekkelser som fra tid til annen har gått over landet, og da i særdeleshet den største, sterkeste og eldste av dem: *Soatananabevegelsen*. Den er over 50 år gammel og har hatt en enorm betydning for hele den gassiske kirken, — forresten ikke bare for den lutherske, men også for den reformerte, ja til en viss grad endog for den katolske. I dag kan den riktignok sies å være noe tilstivnet. Den er en organisasjon, — et indremisjonsselskap. Den er noe kritisk, — hvilket vel forresten også kan ha sine gode sider — litt snever og selvgod kanskje, — men har likevel en ganske sterk åndsmakt og vil sikkert komme til å bety meget også i kommende dager, ja i slektledd framover. Det at Soatananabevegelsen nå er en organisasjon kan vel sies å være en svakhet ved den, og dog tror jeg snarere det er en styrke. Uten det ville den vel neppe vært bevart, og med tanke på kirkens framtid må det avgjort sies å være et præ. Soatananabevegelsen har skrevet gassisk kirkehistorie, og den vil komme til å skrive, — både i kraft av sin organisasjon og av sin åndsmakt.

Det interessante og betydningsfulle ved bevegelsen er nettopp dette at den er gassisk. Jeg vet ikke om jeg tar for sterkt i når jeg sier at i og med den ble den norske misjon gassisk. Og det tjener til våre misjonærs heder at de har latt en slik utpreget gassisk bevegelse fritt få utfolde seg. Bare det at den kunne blomstre fram for over femti år siden, altså så tidlig i misjonens historie, viser at misjonærene ikke har iført sin forkynnelse så trange europeiske klær at disse ikke med letthet kunne byttes om i gassisk drakt. I det hele må man beundre det vidsyn og den elastisitet som de norske misjonærer har vist helt fra den første tiden fram til våre dager. *Kirkens historie forøvrig viser dessverre flere eksempler på hvordan presteskapet har lukket seg til for de vekkelserbevegelser som har*

bølget ute i folkedypet og stengt kirkens dører for disse, til skade for kirken selv og til skade for vekkelsen som derved lett har kunnet gli ut i spiritualisme, svermeri og sektvesen. Denne synd har våre misjonærer ikke begått, og det trass i at vekkelsene på Madagaskar nok har hatt sine eiendommeligheter også av den art som kan støte et nøkternt europeisk øye. Misjonærene har ikke bare tålt disse bevegelser, men gledet seg over dem og ført livsstrømmen inn i kirken.

Og disse vekkelser, mer enn noe annet, har tjent til å gjøre kristendommen til gassernes eget eie. Det er deres kirkehistoriske betydning. Og det er deres bidrag til kirkens selvstendigjørelse.

Dette er altså etter min mening stillingen på Madagaskar i dag: Der er en relativt selvstendig gassisk luthersk kirke. Menighetene bærer sine egne utgifter og har en vidstrakt del i kirkens styre. Og når man har våget å gå så langt i å gi kirken selvstendighet, er det disse 4 faktorer som jeg mener har beredt jordbunnen for dette:

1. Misjonens dyktig utbygde skolevesen.
2. Kirken er konfesjonell.
3. Kirken er lavkirkelig med et aktivt menighetsfolk.
4. Kirken er gassisk, d.v.s. den har et gassisk preget fromhets- og vekkelsesliv.

Enda er tiden ikke inne til at kirken helt kan overlates til gasserne selv. Ingen som har sett forholdene på nært hold, kan mene det. Det er jo dessuten mye hedenskap igjen der ute. Det vil nok ta en tid innen misjonærene helt kan trekkes tilbake. Men vi her hjemme kan føle oss trygge og glade. Vi har en misjonærstab — både de som er derute nå og de som er her hjemme — med en så god åndelig teft og en sådan nøktern sindighet at de vet å holde tiden på pulsen og gjøre det som til enhver tid er klokt og rett. De har ved Guds kraft ledet kirken fram til det den er i dag. De har også vist at de så langt det er forsvarlig kan slippe ledelsen over i gassiske hender, og de vil nok når tiden kommer også vite helt å trekke seg tilbake. Da er målet for misjonsarbeidet nådd, og Madagaskar har en helt selvstendig gassisk luthersk kirke.